

OECD Insights

Sustainable Development: Linking Economy, Society, environment

Summary in Dutch

OECD Insights

Duurzame ontwikkeling: het verband tussen de economie, de maatschappij en het milieu

Samenvatting in het Nederlands

- We zien de uitdrukking “duurzame ontwikkeling” tegenwoordig overal, maar wat wordt er eigenlijk onder verstaan? Welke invloed hebben productie en consumptie op duurzaamheid? Wordt duurzame ontwikkeling geholpen of gehinderd door de globalisering van de economie? Kan duurzaamheid worden gemeten met de traditionele hulpmiddelen voor economische analyse? Wat kunnen overheden, bedrijven en burgers doen om duurzaamheid te bevorderen?
- In dit boek uit de serie *OECD Insights* wordt ingegaan op deze vragen en worden ideeën, problemen en trends gepresenteerd die richtinggevend zijn voor ons denken over duurzaamheid. Hoewel het concept vaak wordt beschouwd als iets dat betrekking heeft op het milieu, wordt gesteld dat duurzaamheid in feit gaat over het gebruik van economische ontwikkelingen voor het realiseren van een eerlijkere samenleving, terwijl tegelijkertijd ecosystemen en natuurlijke hulpbronnen worden ontzien.
- Dit is geen eenvoudige taak en de keuzes die wij als burgers, of onze overheden, moeten maken, houden vaak compromissen in. In *Duurzame ontwikkeling* worden ingegaan op deze uitdagingen en worden suggesties gedaan voor de manier waarop hieraan het hoofd kan worden geboden.

Wist u dit?

- Eén op de vier mensen in ontwikkelingslanden leeft in absolute armoede.
- Er worden jaarlijks een miljard mobiele telefoons verkocht en de gemiddelde gebruiker wisselt elke 18-24 maanden van telefoon.
- Er is 2400 liter water nodig om één hamburger te maken.

De term duurzame ontwikkeling begon aan het einde van de jaren tachtig van de vorige eeuw op grote schaal opgang te maken, nadat deze voor het eerst was gebruikt in *Our Common Future*, ook wel het *Brundtland-rapport* genoemd. Het rapport was het verslag van een door de VN ingestelde commissie die een voorstel moest formuleren voor “een wereldwijde agenda voor verandering” binnen het concept en de praktijk van ontwikkeling. Het rapport wees op de urgentie van een nieuwe manier van denken over onze wijze van leven en besturen.

Twee punten zijn essentieel voor duurzame ontwikkeling. Ten eerste het besef dat economische groei op zich niet genoeg is om de problemen in de wereld op te lossen: de economische, sociale en ecologische aspecten van al ons handelen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het op enig moment slechts oog hebben voor één van deze aspecten, leidt tot beoordelingsfouten en “niet-duurzame” gevolgen. Door bijvoorbeeld alleen te kijken naar winstmarges, is in het verleden sociale en ecologische schade aangericht die de maatschappij op de lange termijn duur komt te staan. Maar de zorg voor het milieu en het leveren van diensten die mensen werkelijk nodig hebben, is op zijn minst deels afhankelijk van economische hulpbronnen.

Daarnaast eist de onderlinge verwevenheid van duurzame ontwikkeling dat over grenzen heen wordt gekeken en gehandeld, of het nu gaat om geografische of institutionele grenzen, om strategieën op elkaar af te stemmen en de juiste beslissingen te nemen. Problemen beperken zich zelden tot strikt afgebakende gebieden, zoals één overheidsinstantie of één wijk, en voor slimme oplossingen is samenwerking vereist als onderdeel van het besluitvormingsproces.

De kern van duurzame ontwikkeling wordt gevormd door de noodzaak om de “drie steunpilaren” *in samenhang* te bekijken: de maatschappij, de economie en het milieu. Wat de context ook is, het basisidee blijft hetzelfde: mensen, leefomgevingen en economische systemen hangen met elkaar samen. We kunnen onze ogen wel enkele jaren of decennia sluiten voor die onderlinge afhankelijkheid, maar de geschiedenis heeft ons geleerd dat we er dan al snel weer aan worden herinnerd door middel van een waarschuwing of crisis.

De historische, economische, sociale en politieke context van elk land is uniek, maar de basisprincipes van duurzame ontwikkeling gelden voor iedereen. Economische groei is van essentieel belang, maar groei alleen, zonder inzicht in alle factoren die bijdragen aan het welzijn, kan de armoede niet duurzaam verminderen. Economische groei hangt over het algemeen samen met een algehele verbetering van de kwaliteit van leven, hogere opleidingsniveaus en een hogere levensverwachting op nationaal niveau, maar dit zegt ons nog niets over hoe deze groei moet worden gerealiseerd, of deze blijvend is of niet, en wie ervan profiteren en wie achterblijven.

Materiële en niet-materiële waarden

We leven in een samenleving waarin groei en economische activiteit lang dominant zijn geweest. Het bbp over de hele wereld is

toegenomen van circa \$ 16 triljoen in het midden van de jaren zeventig, tot meer dan \$ 40 triljoen nu. Bedrijven produceren meer van alles en vinden steeds weer nieuwe producten uit. Hoewel armoede en ontbering nog steeds bestaan, hebben de meeste mensen in de OESO-landen een levensstandaard die hen in staat stelt een deel van hun inkomen te besteden aan andere goederen en diensten dan voedsel, onderdak, kleding en overige basisbehoeften.

Het toekennen van een waarde aan zaken die voorheen buiten boekhoud-, begrotings- en meetsystemen vielen, is verre van eenvoudig. Het is bijvoorbeeld niet makkelijk om een waarde toe te kennen aan natuurlijke hulpbronnen. Voor sommige hiervan, zoals bossen, kunnen we de waarde berekenen van wat er wordt geproduceerd, want dit wordt gekocht en verkocht, en heeft daarom een waarde in geld. Maar als we de prijs van hout weten, zegt dit nog niets over de waarde ervan bij het compenseren van CO₂-uitstoot, de rol voor het behoud van biodiversiteit of de spirituele en culturele waarde voor mensen wier leven ervan afhankelijk is.

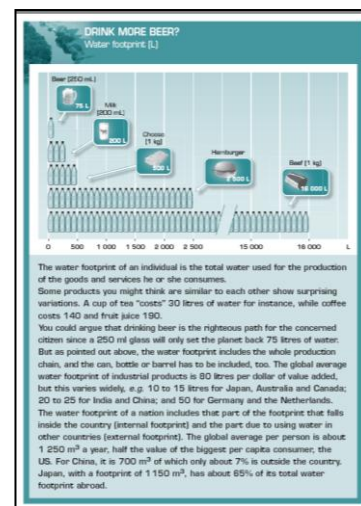
De trends in de mondiale productie- en consumptiepatronen zullen naar alle waarschijnlijkheid niet significant veranderen. Goederen worden goedkoper en worden in steeds grotere hoeveelheden van de ene kant van de wereld naar de andere getransporteerd. De technologie kan misschien enkele van de negatieve gevolgen voor de duurzaamheid afzwakken, maar er zullen andere ontstaan en technologische verbeteringen houden vaak geen gelijke tred met de groei van de consumptie. Auto's zijn tegenwoordig veel zuiniger dan vroeger, maar de luchtverontreiniging neemt toe omdat zoveel meer mensen auto's hebben.

De ervaring van de afgelopen decennia heeft ons geleerd dat het leveren van duurzame producten aan de nichemarkt van "milieubewuste" of "fair-trade" consumenten niet genoeg is om de patronen op grotere schaal te veranderen, ook al is het een belangrijke factor geweest voor een koerswijziging bij zowel producenten als consumenten.

Meer mensen zijn zich bewust van de gevolgen die hun keuzes hebben op de wereld om hen heen. Problemen die te maken hebben met niet-duurzame consumptie - zoals de benzineprijzen - raken inmiddels de gemiddelde consument op een concretere manier. Als gevolg hiervan begint een toenemend aantal consumenten zich belangrijke vragen te stellen over wat zij kopen: hoeveel afval brengt een product en de verpakking ervan met zich mee; hoeveel water, energie en andere hulpbronnen worden er gebruikt bij de productie ervan (en de verwerking tot afval); en wat zijn de leef- en werkomstandigheden van degenen die de goederen produceren.

Fabrikanten ontwerpen steeds meer producten die aantrekkelijk zijn vanwege hun esthetische kwaliteiten of hun gebruiksgemak, *maar ook* vanwege hun ecologische en maatschappelijke duurzaamheid. De veranderingen in het bewustzijn van consumenten en de sterke toename van duurzame producten en diensten in de afgelopen jaren, zijn hoopgevend. Sommige critici en aanhangers van het consumptisme

Meer bier drinken? Waterverbruik (L)

wijzen er terecht op dat het deels gaat om “gebakken lucht” of “groenwassen”. Producten die het etiket milieuvriendelijk opgeplakt hebben gekregen, zijn dit veel minder zodra eens goed wordt gekeken naar de lijst van ingrediënten of een analyse wordt gemaakt van de hele levenscyclus van het product. Het feit dat steeds meer mensen en bedrijven dit gaan beseffen en hier iets mee willen doen, geeft aan dat duurzaamheid steeds breder wordt gedragen.

Duurzaamheid meten: wat moeten we tellen en wanneer?

Op het eerste gezicht lijkt het meten van duurzame ontwikkeling een onbegonnen zaak. Het onderwerp is zo uitgebreid en de invloeden zo talrijk: klimaatverandering, kinderopvang, bedrijfsethiek, overheidsbeleid, consumententrends, om er maar enkele te noemen. We weten allemaal dat duurzame ontwikkeling te maken heeft met economische, sociale en ecologische variabelen – die allemaal tot op zekere hoogte moeten worden gemeten. Er bestaat een schat aan indicatoren, van traditionele macro-economische grootheden, zoals bruto binnenlands product (bbp) en productiviteit, tot ecologische indicatoren, zoals waterverbruik en uitstoot, en sociale statistieken, zoals levensverwachting en opleidingsniveau. Maar welke indicatoren zijn het belangrijkste voor duurzame ontwikkeling?

Het probleem wordt nog lastiger doordat duurzame ontwikkeling niet alleen een multidimensionaal maar ook een dynamisch concept is. Om het te kwantificeren, is het nodig te goochelen met een aantal parameters, waaronder prognosetermijnen. Economische, maatschappelijke en ecologische verschijnselen hebben elk hun eigen ritme. Neem de economie: bij het plannen van een groot energieproject moet minstens 50 jaar vooruit worden gekeken, maar bij het handelen op financiële markten, kunnen de nanoseconden die koersgegevens nodig hebben om van de ene beurs naar de andere te gaan, het verschil betekenen tussen aanzienlijke winsten of verliezen. Het milieu geeft aan dat de snelheid van veranderingen plotseling kan toenemen, doordat de visstand snel verdwijnt na jarenlang langzaam te zijn gedaald.

Bovendien moeten we niet vergeten dat duurzame ontwikkeling een proces is waarbij wat in het verleden is gebeurd zijn weerslag heeft op wat we nu doen, hetgeen op zijn beurt weer invloed heeft op de opties en resultaten in de toekomst. Het ontwikkelen van meeteenheden is ook geen puur statistische of technische aangelegenheid. Het raakt aan twee zeer gevoelige gebieden voor alle samenlevingen: de aansprakelijkheid van overheden en sociale participatie. Het meten van de vooruitgang van duurzame ontwikkeling met betrouwbare informatie vormt een sleutelonderdeel van het democratisch proces. Het zorgt ervoor dat overheden meer verantwoording moeten afleggen en het geeft burgers een hulpmiddel om actiever deel te nemen aan het opstellen en beoordelen van beleidsdoelstellingen.

De belangrijkste gedachte achter duurzame ontwikkeling is de koppeling tussen het welzijn van de huidige generatie en dat van toekomstige generaties. Om deze koppeling te maken, kunnen we

gebruikmaken van de “kapitaalbenadering”, een kader voor het meten van duurzame ontwikkeling dat is gebaseerd op het principe dat het bestendigen van het welzijn over langere tijd, eist dat we rijkdom in zijn verschillende onderdelen vervangen of behouden. Uitgaande van dit model bestaat het totale kapitaal van een samenleving uit vijf afzonderlijke typen:

- *financieel kapitaal* zoals aandelen, obligaties en valutadeposito's;
- *geproduceerd kapitaal* zoals machines, gebouwen, telecommunicatie- en andere soorten infrastructuur;
- *natuurlijk kapitaal* in de vorm van natuurlijke hulpbronnen, land en ecosystemen die bijvoorbeeld zorgen voor afvalopname;
- *menselijk kapitaal* in de vorm van een goed opgeleide en gezonde beroepsbevolking;
- *maatschappelijk kapitaal* in de vorm van sociale netwerken en instellingen.

Door deze verschillende vormen van kapitaal te beschouwen als input voor de productie van welzijn, kunnen we de nationale rijkdom berekenen als de som van de verschillende soorten kapitaal.

Omgaan met onzekerheid

De media benadrukken vaak de rol van ondernemingen en individuen bij duurzame ontwikkeling, maar overheden kunnen een veel grotere invloed uitoefenen dan zelfs de grootste multinational. Hun vermogen om gedrag te beïnvloeden en inspanningen te coördineren, kan een doorslaggevend verschil maken bij het realiseren van wezenlijke resultaten. Het vinden van de juiste beleidsmiddelen ter bevordering van goede productie- en consumptiepraktijken en ter voorkoming van overlapping en inconsistentie, vormt een van de grootste uitdagingen waarvoor overheden zich gesteld zien. Het overhalen van producenten en consumenten om hun gedrag te veranderen is niet altijd de meest efficiënte manier om de problemen aan te pakken. Het is evenmin toereikend om een verandering teweeg te brengen op een schaal die groot genoeg is. De individuele producent of consument heeft over het algemeen weinig macht om dingen te veranderen, of heeft hier weinig belangstelling voor. Overheden hebben echter het enorme voordeel dat ze wetten kunnen opstellen en regels kunnen opleggen. Een van de mogelijkheden die ze hebben is eenvoudigweg het uitbannen van producten en gedrag waarvan meer schade dan goed uitgaat. Dit is bijvoorbeeld gebeurd met cfk's (gassen die werden gebruikt in koelkasten en spuitbussen), die de ozonlaag aantastten.

Ook milieuheffingen (“groene” of “ecotaksen”) en emissiehandel kunnen efficiënte instrumenten zijn. Hiermee kunnen vervuilers (of dat nu producenten of consumenten zijn) worden gedwongen rekening te houden met de kosten van vervuiling en kan een bijdrage worden

geleverd aan het terugdringen van de vraag naar schadelijke producten. De Ierse “plasticaks” uit 2002 heeft geleid tot een vermindering van 90% in het gebruik van plastic zakken.

Overheden voeren een aantal taken uit die kunnen bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Door het verzamelen en analyseren van gegevens, en het opstellen en coördineren van beleid, kunnen ze ondersteuning en leiderschap bieden waarmee de samenleving in een bepaalde richting kan worden geleid. Ze kunnen ervoor zorgen dat individuele belangen geen afbreuk doen aan het algemeen welzijn. Overheden kunnen ook ingrijpen om iets te doen aan wat economen “tekortkomingen van de markt” noemen: situaties waarin de krachten van de markt alleen niet het meest efficiënte resultaat opleveren. En gezien de mondiale aard van veel van de uitdagingen waarvoor duurzaamheid zich gesteld ziet, moeten landen op het hoogste niveau met elkaar samenwerken om oplossingen te vinden en uit te voeren. Nationale overheden hebben de autoriteit en de kracht om dit te doen. Bovendien beschikken ze over de middelen om ervoor te zorgen dat besluiten worden uitgevoerd.

Bij het beschrijven van de rol van de overheid is het makkelijk om de indruk te wekken dat het beheer van duurzame ontwikkeling slechts een zaak is van het formuleren van doelstellingen, het nemen van een reeks maatregelen en het instellen van instanties om hierop toe te zien. Dat is echter niet het geval. Zo ongeveer elk aspect van de economie, de maatschappij en de natuurlijke hulpbronnen waarvan deze uiteindelijk afhankelijk zijn, is van invloed op de duurzaamheid. De resultaten zijn afhankelijk van een oneindig aantal wisselwerkingen die werken met verschillende tijdschalen van wisselend belang. Geen enkel model, hoe robuust ook, en geen enkele vooruitziendheid, hoe doordringend ook, kan ons alles vertellen wat we willen weten. Overheden die proberen duurzaamheid te realiseren, moeten kunnen omgaan met deze onzekerheid. Niet alleen hun doelstellingen, maar ook de strategieën en instrumenten om deze te realiseren, moeten duurzaam zijn. Ze moeten ingrijpend genoeg zijn om effect te hebben, maar flexibel genoeg om te kunnen inspelen op de omstandigheden en prioriteiten die zich voordoen. Bij al deze onzekerheden moet het bestuur zelf duurzaam zijn.

Het volledige rapport is beschikbaar op www.oecd.org/insights

Deze samenvatting bevat **StatLinks**, een dienst waarmee Excel™-bestanden kunnen worden verkregen op basis van een gedrukte pagina!

© OECD 2008

Deze samenvatting is geen officiële OESO-vertaling.

Reproductie van deze samenvatting is toegestaan, mits het OESO-copyright en de titel van de oorspronkelijke publicatie worden vermeld.

Meertalige samenvattingen zijn vertaalde uittreksels van OESO-publicaties die oorspronkelijk in het Engels en Frans zijn gepubliceerd.

Deze zijn gratis te verkrijgen via de Online Bookshop van de OESO
www.oecd.org/bookshop/

For ytterligere informasjon, ta kontakt med OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate, rights@oecd.org eller per faks: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Besøk vårt nettsted www.oecd.org/rights/

